

شرح درس تاریخ و زیبایی شناسی هنر غرب (۱)

هدف از این درس آشنایی دانشجویان مقطع کارشناسی با آثار هنرمندان و مکاتب نقاشی در جهان (از دوره رنسانس (قرن ۱۵ تا اواسط قرن ۲۰ میلادی) است. کسب درک و قوه تشخیص آثار هنرمندان از یکدیگر در نتیجه مطالعه این مکاتب است.

منابع ضروری مطالعه و تدریس این واحد درسی:

- ۱- تاریخ هنر، فردریک هارت، ۱۳۸۷، انتشارات پیکان
- ۲- تاریخ هنر، ارنست گامبریج، ۱۳۷۹، نشر نی
- ۳- خلاصه تاریخ هنر، پرویز مرزبان، ۱۳۹۰، نشر قلم.
- ۴- سیر هنر در تاریخ (۲) امیر حسین ذکرگو، انتشارات سمت، ۱۳۹۰
- ۵- هنر مدرنیسم، ساندرونکولا، ۱۳۷۸، نشر فرهنگ معاصر

حضور دانشجویان در سر جلسه کلاس ضروری می باشد و در صورت غیبت بیش از حد مجاز از گذراندن این واحد درسی محروم خواهند شد.

ارزشیابی دانشجویان به دو عامل مهم بستگی دارد، ۱- مشارکت دانشجویان (دو نمره درسی به منظور ترغیب ایشان در پایان ترم در نظر گرفته شده است). ۲- امتحان میان ترم و پایان ترم.

شرح درس بر حسب جلسات درسی

- ۱- در جلسه نخست اشاره به هنر یونان و رم باستان می شود و پس از آن به مراحل شکل گیری هنر صدر مسیحیت و سپس به هنر گوتیک به طور اجمالی اشاره می شود.
- ۲- معرفی رنسانس آغازین و شکل گیری مکتب رنسانس از مباحث این جلسه است، رنسانس به معنی نوزایی، کاربرد این واژه از زمان جوتو (۱۳۰۵) به معنی همسنگ دانستن آثار هنرمندان همچون هنرمندان یونان و رم باستان است. در این جلسه به هنرمندانی چون برونلسکی (معمار نوگرایی در ساخت گنبد کلیسای جامع فلورانس) و تاثیر مازاتچو علیرغم عمر کوتاه اش بر رنسانس می پردازیم و به جوتو و دوناتلو و آثار ایشان اشاره می شود.
- ۳- موضوع این جلسه هنرمندان و نقاشان هنر فلاندر (منطقه بزرگی از فرانسه و بلژیک امروزی را شامل می شود) اسلوب نقاشی رنگ و روغن در کارهای ایشان بر روی چوب مورد توجه قرار می گیرد. یان وان ایک (۱۳۹۰-۱۴۴۱) نقاش فلاندری و برادر بزرگتر اش هبرت از ابداع کننده های نقاشی رنگ روغن هستند و آثار ایشان (تابلوی نامزدی خانواده آرنولفینی، ستایش بره، رستاخیز) در این جلسه معرفی می شوند.
- ۴- در این جلسه، رنسانس پیشرفته در سده ۱۶ معرفی می گردد و لئوناردو داوینچی، میکل آنژ و آثار رافائل مورد توجه قرار می گیرد، شکل گیری مفاهیمی مانند هنرمند نابغه، بروز آرمانگرایی در هنر، و مفهوم هنر و زیبایی از مباحث رنسانس پیشرفته است. تابلوی شام آخر داوینچی و مونالیزا از جمله آثار مورد بحث این جلسه است. میکل آنژ نقاش و معمار و پیکره تراش شاعر و نابغه عصر رنسانس است، کلیسای سقف سیستین رم که محل اقامت واتیکان است از

آثار برجسته اوست. موضوعاتی مانند آفرینش آدم و رستاخیز و مضامین اساطیری از جمله موضوعات نقاشی های اوست.

۵- رنسانس پسین یا منریسیم یا شیوه گرایی (۱۵۲۰-۱۶۰۰) از مباحث این جلسه است. شیوه گرایان بجای رجوع به طبیعت به کار هنرمندان روی آوردند و کار استادان رنسانس پیشرفته بخوص رافیل را سرمشق قرار دادند. و بجای ایستایی و تعادل در هنر رنسانس، به عدم تعادل و ناپایداری و اغراق بی قراری در کارهایشان توجه کردند. پارمیجانینو (۱۵۰۳-۱۵۴۰)، تینتورتو (۱۵۱۸-۱۵۹۵) ال گرکو (۱۵۴۱-۱۶۱۴) از هنرمندان صاحب نام این مکتب هستند.

۶- شیوه باروک به معنی غیر عادی، ادامه رنسانس است. زادگاه باروک رم است و اما به سرعت در سراسر اروپا رواج یافت. از هنرمندان باروک، کاراواجو (۱۵۷۳-۱۶۱۰) و جیانو لورنزو برنینی هنرمند مجسمه ساز ایتالیایی سده هفدهم است. رامبراند (۱۶۰۶-۱۶۶۹) یاون ورمیر (۱۶۳۲-۱۶۷۵) از هنرمندان بارک هلند (آمستردام) هستند. باروک در اسپانیا با نام هنرمندانی چون ولاسکز (۱۵۹۹-۱۶۶۰) و در فرانسه نیکلاس پوسن (۱۵۹۴-۱۶۶۵) همراه است.

۷- هنر روکوکو از مباحث این جلسه است. روکوکو از واژه روکای به معنای سنگریزه گرفته شده و در ادامه شیوه باروک است. آثار آنتوان واتئو (۱۶۸۴-۱۷۲۱) در نقاشی آغازگر سبک روکوکو است. سیمون شاردن (۱۶۶۹-۱۷۷۹) را شاعر نوسانهای جزیی در نقاشی می دانند. در آثار او آرامش پیکره ها و نورپردازی ملایم و اشیا و طبیعت بی جان ساده و فرسوده بسیار دیده می شود.

۸- هنر سده نوزدهم اروپا شامل مکاتبی از جمله نئو کلاسیسیم، رمانتیسیم، رئالیسم و امپرسیونیسم است. در جلسه هشتم راجع به مباحثی مانند شکل گیری سبک کلاسیسیسم در قالب نو کلاسیسیسم در فرانسه صحبت می شود. و به بهترین نمونه های نقاشی این دوران در آثار ژاک لویی داوید (۱۷۴۷-۱۸۲۵) و ژان آگوست انگر (۱۷۷۹-۱۸۷۰) اشاره می شود. تابلوی سوگند برادران هوراث، مرگ سقراط از جمله مهمترین آثار این دوران است.

۹- رمانتیسیم موضوع این جلسه است. رمانتیک گرایی در آثار هنرمندان آلمانی بیش از دیگر هنرمندان اروپایی بروز کرد. کانستابل (۱۷۷۶-۱۸۳۷) نقاش انگلیسی سبک رمانتیک است که آثار ایشان با بیان نرم و لطیف از مناظر و چشم اندازهای لطیف ترسیم کرده است. ویلیام ترنر (۱۷۵۵-۱۸۵۱) دیگر نقاش منظره پرداز زمانتیک بریتانیایی است. اوژن دلاکروا (۱۷۹۸-۱۸۶۳) از مهم ترین نقاشان رمانتیسیم فرانسه است. آثار فرانسیکو گویا (۱۷۴۶-۱۸۲۸) که در اسپانیا متولد شد از نقاشانی است که تصویرگر جنگ، قحطی و کشتار انسانها بدون قهرمان پروری است.

۱۰- رئالیسم موضوع دیگر این جلسه است. منظره سازی در فرانسه باعث توجه و شناخت زمینه های اجتماعی و رویدادهای جامعه شد. کامیل کورو (۱۷۹۶-۱۸۷۵) برجسته ترین نقاش فرانسوی است. انوره دومیه از نخستین هنرمندانی بود که با گرایش به رئالیسم، مسایل اجتماعی را مورد توجه قرار داد. گوستاو کوربه (۱۸۷۷-۱۸۱۹) رهبر جنبش رئالیسم یا واقعگرایی در نقاشی قرن نوزدهم است. او با کشیدن تابلوی سنگ شکنان باعث تحولی در نگرش موضوع نقاشی شد. هنرمندان باربیزون گروهی از نقاشان منظره پرداز بودند که آثار ایشان تجلیل از روستاییان و کار زندگی ایشان بود. عضو اصلی این گروه ژان فرانسوا میله (۱۸۱۴-۱۸۷۵) بود.

۱۱- این جلسه اختصاص به جنبش امپرسیونیسم دارد. در سال ۱۹۸۷ گروهی از نقاشان فرانسوی آثار خود را در عکاسخانه ای بنام نادار در پاریس به نمایش گذاردند. و پرده نقاشی هنرمندی به نام کلود مونه که تاثیرات طلوع خورشید را بنمایش گذاشته بود توجه ناقدی را به خود جلب کرد. این اثر را به تمسخر امپرسیونیسم نامید.

هنرمندان نقاشی مانند ادوار مانه، کامیل پيسارو، سيسلی، رنوار، سزان و تنی چند از دیگر هنرمندان به اصول کلاسیک پشت پا زده و نهضت هنری نوینی را در تاریخ هنر به ثبت رساندند.

۱۲- سرآغاز قرن بیستم طلوعه مکاتب تجربه گرایانه است. مکتب نقاشان نایف (مکتب ندیده) در حاشیه مکاتب هنری اروپا شکل گرفت. هنری روسو از جمله نقاشان این مکتب است. سمبولیسم یا رمزگرایی، فویسم یا ددگری، اکسپرسیونیسم یا هیجان گرایی، دادایسم یا مکتب ضد هنری و فوتوریسم یا آینده نگری از مباحث و موضوعات این جلسه است.

۱۳- مکتب سورئالیسم موضوع این جلسه است. بعد از جنگ جهانی اول شیوه نوظهور سورئالیسم شکل گرفت و این شیوه ابتدا بر ادبیات حاکم شد، اولین بار آپولینر شاعر فرانسوی در سال ۱۹۱۷ به معنای برتر از واقعیت در تفسیر یکی از نمایشگاه های خود آن را بکار برد. اساس این مکتب بر پایه اصالت بر وهم و رویا و تداعی آزاد تصویر در ضمیر ناخودآگاه بود. رنه ماگريت و سالوادر دالی از نامدار ترین هنرمندان این مکتب هستند. تخیل آزاد و برداشت های پیش بینی نشده و ابداعات خلاف عرف و عقل و منطق از روش های آفرینش گری در این مکتب نقاشی است.

۱۴- کوبیسم یا حجم گرایی که سزان مبانی آن را شکل داد، مبحث این جلسه است. حجم گرایی یا مکعب گرایی، در سال ۱۹۰۷ با اجرای پرده آویننیون توسط پیکاسو پایه گذاری شد. از نظر منتقدین، کوبیسم ضوابط گذشته هنرهای نقاشی و پیکره تراشی را از پایه دگرگون کرد. اصول و ضوابط کوبیسم عبارتند از، بازنمایی ذاتی و ادراکی واقعیت، ابطال ژرف نمایی سنتی، برش های هندسی از زوایا مختلف، ایجاد فضای فشرده و کم عمق از به هم پیوستن سطوح هندسی نیم شفاف، طیف رنگ های مشخص و محدود و رنگ های تخت و القای خطوط ظریف و درهم تنیده و اجتناب از گزارشات تاریخی و عاطفی و شاعرانه و گرایش به موضوعاتی چون طبیعت بی جان و ...

۱۵- هنر انتزاعی، آخرین مبحث این واحد درسی است. هنری که درچارچوب شیوه ای واحد نمی گنجد و طی هفتاد سال اخیر، تحولات بسیاری را رغم زده است. هدف هنر انتزاعی ابطال هر گونه بازنمایی عالم مشهود است. سابقه هنر انتزاعی به ۱۵ هزار سال قبل باز میگردد. واسیلی کاندینسکی، فیلسوف، نظریه پرداز مکتب انتزاعی است. فرنان لژه، پیکابیا، مالویچ، نائوم گابو و موندریان جنبه های دیگری از هنر انتزاعی را در کار خود نمایش دادند.